

replőjének feldolgozatlan, kéziratos, orientalistikai anyagokat is tartalmazó hagyatéka, de ezek az anyagok japanisztikai szempontból is érdekesek és értékesek. Ezen orientalistikai vonatkozású anyagok ismeretében újra kell fogalmaznunk Szemere Attila szerepét a magyarországi Japán-kutatásban. Az eddigi képet – miszerint Szemere korai Japán-utazóink egyike, s útjáról szép műgyűjteményt hozott haza – ki kell egészíteni azzal, hogy japáni tartózkodása alatt alapos és átfogó irodalmi és történelmi tanulmányokba kezdett. E tanulmányainak jegyzetei és a kint készített fordításai a magyar tudománytörténet érdekes momentumai és egyben a magyar japanológia legkorábbi nyomai közé tartoznak. Kár, hogy az ígéretes kezdőlépések – melyeket a tudományterület alapvető szakirodalmával való ismerkedésen túl már eredeti források használata is jellemez – után itthon nem foglalkozott tovább japán filológiai kérdésekkel, hanem csak alkalmanként a japán művészet népszerűsítésére és ismertetésére vállalkozott.

Mindenképpen érdekes az, hogy a magyar szellemi életnek ez a mozgékony figurája, a pesti szalonok arslánja mindenféle tudományos előképzettség nélkül, huszonéves fejjel, mindösszesen pár hónapos japáni tartózkodása alatt, egyszerű turistaként – helyzeti előnyét kihasználva – nyúlt olyan, tudományos szempontból is értékes anyagokhoz, amelyekkel útána senki nem foglalkozott hazánkban. Nagy nyeresége lett volna a magyar tudományosságnak és főként a magyar orientalistikának, ha e biztató lépések után folytatta volna e téren tevékenységét, és megőrizve a japáni anyagok készítésekor rá olyannyira jellemző aprólékos és precíz munkabírását, tudományos pályára lépett volna. Ez nem történt meg, és annak sincs semmi nyoma, hogy Japánból hazatérte után színes hírlapi írásain túlmenően elmélyültebben és érdemben foglalkozott volna tovább kinti tanulmányaival. Így a tehetséges ifjú úttörő jellegű munkáira csak most, több mint egy évszázaddal születésük után derült fény.

DAS MIT DER ORIENTALISTIK VERBUNDENE MATERIAL AUS DEM NACHLAL VON ATTILA SZEMERE

Attila Szemere (1859–1905) wurde in der Geschichte der ungarischen–japanischen Beziehungen, sowie in der Geschichte der orientalistischen Kunstsammlungen Ungarns wegen seiner, im Budapester ostasiatischen Museum „Ferenc Hopp“ bewahrten wertvollen japanischen Kammsammlung schon bisher in Evidenz gehalten. Es war aber nicht bekannt, daß Attila Szemere – obwohl von ihm keine einzige wissenschaftliche Orientalistik-Publikation veröffentlicht wurde – aufgrund der Aufzeichnungen und Handschriften mit Themen der Orientalistik aus seinem, im Miskolcer Museum aufbewahrten handschriftlichen Nachlaß als ein Pionier der ungarischen Japanistik betrachtet werden kann. Er war Journalist, parlamentsabgeordneter, eine bekannte Persönlichkeit des öffentlichen Lebens in Ungarn zur Jahrhundertwende und der einzige sohn von Bertalan Szemere, dem Innenminister der ersten verantwortlichen Regierung Ungarns (später, 1849 ungarischer Ministerpräsident). 1883–84 gelangte er während seiner, mehrere Länder berührenden Reise auch nach Japan und China. In seinem, im Miskolcer Museum bewahrten Nachlaß sind mehrere, mit der Orientalistik verbundene Handschriften enthalten, wovon die beiden wertvollsten Arbeiten die anhand der englischen Übersetzung des *Toshoguyoikun* von J. F. Lowder (*The Legacy of Iyeyas*)

ins ungarische übersetzte Arbeit, bzw. die in französischer und ungarischer Sprache exzerpierte Variante eines Bandes des *Taisei bukan* sind. Diese entstanden anhand solcher interessanten japanischen Geschichtsquellen, mit denen sich in Ungarn seitdem niemand mehr beschäftigt hat. Der Nachlaß enthält darüberhinaus auch die Handschriften der eigenen Werke und Aufzeichnungen von Attila Szemere: Aufzeichnungen in französischer Sprache über die Geschichte Japans (Chronologie Japonaise), die Handschrift seines japanischen Sprachbuches (Grammaire Japonaise), seine über die chinesische Geschichte geschriebene unvollständige Studie und seine japanischen Reisebeschreibungen. Die Handschriften seines Nachlasses lassen weiterhin die Vermutung zu, daß er als erster die *Chushingura* ins ungarische und das *Momotaro* Märchen ins französische übersetzt hat. Attila Szemere trat seine Reise in den fernen Osten mit großen wissenschaftlichen Plänen an, aber leider gibt es keine Spuren, die darauf hinweisen, ob er sich nach seiner Heimkehr aus Japan, nach seinen vielversprechenden Studien und Aufzeichnungen über Japan auch zu Hause mit den Fragen der japanischen Philologie beschäftigt und seine Forschungen fortgesetzt hat. Später widmete er sich – im Rahmen populärer Vorträge und Vorlesungen, bzw. mit Artikeln in Buntzeitschriften – nur noch gelegentlich der Miskolcer Nachlaß mit seinen Handschriften und Aufzeichnungen die einzige Spur seiner vielversprechend beginnenden und auf bedauernswerte Weise abgebrochenen kurzen japanistischen Studien.

Peter Wintermantel